

ІДЕЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОМУ

Європейського дому ідея – політична концепція, що, перебуваючи у стадії постійної розробки, визначає утвердження на Європейському континенті надійної системи безпеки життя народів на основі розуміння спільності їх долі. Історія європейської спільноти неодноразово висувалась в історії політичної думки. Так, французький політичний діяч П. Дюбуа ще на початку XIV ст. зауважував про можливість створення союзу європейських держав. На початку XV ст. польський юрист П. Влодковіц проголосив ідею мирного співіснування між усіма європейськими народами. Англійський політичний діяч В. Пенн у своїй праці “До теперішнього і майбутнього миру в Європі” висунув ідею створення Європи від Атлантики до Уралу з єдиним парламентом (пропорційне представництво для населення кожної із європейських країн). Мислителі наступних часів також зверталися до ідеї Європейського дому так чи інакше зосереджуючись на потребі реорганізації європейського співтовариства, необхідності для всіх європейських народів докласти зусиль і засобів для створення єдиного європейського простору при збереженні національної незалежності. Вищеназвані ідеї продовжують впливати на динаміку суспільно-політичного розвитку Європи. Саме на ідею європейської спільноти, що висувалася в різні часи, спирається концепція “єдиного європейського дому”, яка припускає, що весь накопичений морально-гуманістичний потенціал може бути використаний на благо всіх європейських народів. Ця ідея спрямована на створення європейської системи безпеки невоєнними методами, на розвиток співробітництва в усіх сферах діяльності, на формування загальноєвропейської свідомості. Відомі політики нашого часу (Ш. Де Голь, В. Брандт, Г. Вільсон) мислили категоріями відмови від стереотипів політики “холодної війни”, створення “Європи від Атлантики до Уралу”; провісниками нового європейського мислення стали історичні документи Гельсінського Заключного акта, НБСЄ та ін. Щодо поняття “ідея європейського дому” існує дві точки зору:

- 1) ідея європейського дому відображає абстрактне прагнення до єдності і безпеки;
- 2) “європейський дім” становить сукупність площин, які взаємодіють між собою (економічних, військових, політичних, екологічних, гуманістичних, геополітичних).

Сьогодні відбуваються дискусії щодо розуміння цього поняття. Багато філософів і політологів (Ф. Мінк, А. Тираскольські, Ж.-М. Дайє, П. Мейс-Снер, П. Шеффер) розглядають ідею “загальноєвропейського дому” як алегорію, яка порушує багато питань – економічних і політичних. Е. Еплер вважає, що це поняття відповідає довгостроковим інтересам Захід-

ної Європи, що ця концепція привела до взаємного відкриття суспільно-політичних систем, означає кінець розколу Європи, що європейська спільнота повинна існувати всупереч ідеологічним розбіжностям. Л. Алмон наголошує на приматі загальнолюдських цінностей: “Вільний дім – це такий дім, де існує вільна комунікація між жителями окремих квартир, а поки цього не має, не може бути і мови про таку спільноту”. Представники малих і середніх народів вважають, що ідею європейського дому слід приймати з великим застереженням, тому що логіка зверхності все одно виявить себе. Американські політологи (З. Бжезінський, Г. Кіссінджер, С. Венс) вважають, що це приведе до відриву Західної Європи від США. Європа може відіграти особливу роль у просуванні космополітичної соціальної демократії. Будучи колыскою соціальної демократії й історичного експерименту управління поза межами однієї держави, Європа має прямий досвід формування найвідповідніших форм ефективного підзвітного наддержавного управління. Вона пропонує новий погляд на управління поза межами держави, яка передбачає відповідно значно демократичніший – на противагу ліберальнішому – погляд на глобальне управління. Європа займає стратегічну позицію (з тісними зв'язками між Заходом і Сходом, півднем і північчю), яка сприяє створенню глобальних груп для реформи структури і діяльності глобального управління. Вона має потенціал, який дозволяє мобілізувати нові регіональні коаліції шляхом міжрегіональних діалогів для зустрічного впливу на тих, хто протистоїть реформі.

Рада Європи, заснована 1949 р. з метою досягнення тіснішого єднання між європейськими парламентськими демократіями, належить до найвагомійших європейських політичних інституцій. Організація, що нараховує сьогодні 43 держави – учасниці, є найбільшою міжурядовою та міжпарламентською європейською структурою. Штаб-квартира Ради Європи знаходиться у Страсбурзі (Швейцарія). Діяльність Ради Європи поширюється на різні сфери життя суспільства:

- демократію;
- права людини й основні свободи;
- засоби масової інформації й інформаційні обміни;
- економічні та соціальні питання;
- освіту, культуру, культурну спадщину і спорт;
- молодіжні питання;
- охорону здоров'я;
- захист довкілля і благоустрій територій;
- питання місцевої демократії та правового співробітництва.

Європейська культурна конвенція була відкрита для підписання в 1954 р. Її могли підписувати так і незалежні до неї європейські держави, що дозволило останнім брати участь в царині освіти, культури, культур-

ної спадщини та спорту. На сьогодні сторонами Європейської культурної конвенції є 48 європейських держав: цей документ ратифікували 48 держав – учасниці Ради Європи, а також Білорусь, Боснія й Герцеговина, Ватикан (Святий престол), Монако та Югославія.

Рада культурного співробітництва (РКС) – це орган, що несе відповідальність і виступає активним ініціатором діяльності Ради Європи в питаннях освіти та культури. У виконанні завдань Європейської культурної конвенції РКС допомагають чотири спеціалізовані комітети:

- Комітет з питань освіти;
- Постійна конференція з університетських проблем;
- Комітет з питань культури;
- Комітет з питань культурної спадщини.

Рада культурного співробітництва підтримує тісні зв'язки з конференціями європейських міністрів, які спеціалізуються на питаннях освіти, культури та культурної спадщини. Програми Ради культурного співробітництва (РКС) – невід'ємна частина діяльності Ради Європи, вони, як і програми інших секторів, спрямовані на досягнення трьох основних завдань, що стоять перед організацією:

- захищати, посилювати та підносити на вищий рівень права людини, основні свободи та плюралістичну демократію;
- сприяти усвідомленню європейської ідентичності;
- знаходити рішення спільних проблем, які не покояють європейське суспільство.

В 50-і роки ХХ ст. створені європейські інституції:

- спільний ринок вугілля сталі ЄСВС (1951).

Європейський Форум за Демократію та Солідарність був створений у 1993 р. за ініціативою західноєвропейських соціал-демократичних партій. Його метою є створення тісної мережі контактів між європейськими та приватними особами. Розширення Європейського Союзу на Схід – одна з найбільш важливих політико-економічних проблем у сьогодишньому міжнародному форматі (порядку денному), але щоб європейська інтеграція не зазнала невдачі, вона має бути заснованою:

- на національному інтересі;
- на солідарності у межах націй і між націями.

У Паризькій Хартії 1990 р. або в Маастрихтській Угоді 1992 р. дається набір чотирьох цінностей:

- досягнення загальної безпеки і поширення її за межі Союзу;
- поглиблення культури демократії і поваги до прав людини;
- розвиток соціальної ринкової економіки;
- збереження навколишнього середовища.

В дійсності в Західній Європі сьогодні існує п'ять соціально-економічних моделей:

1. Англосаксонська ліберальна модель (США і Великобританія);
2. Скандинавська (характерна для північних країн);
3. Корпоративна модель Бісмарка;
4. Французька;
5. Південноєвропейська модель.

Європа далі інших просунулася по шляху інтеграційного співробітництва; в Європейському Союзі, який охоплює майже всю Західну Європу, не тільки створений єдиний внутрішній ринок без будь-яких міждержавних перегородок, але створений:

- Центральний банк ЄС;
- Загальна валюта;
- Європейський парламент;
- Європейська Конвенція із захисту прав та основних свобод людини, в якій відмічається, що права і свободи людини і громадянина є найголовнішим і в кінцевому підсумку, вищим критерієм правової держави.

Україна є європейською державою в історико-культурному та в суто географічному контексті; і найближчі роки стануть певним випробуванням, чи зможе вона подолати відрив від Європи і зайняти належне місце серед інших європейських країн. Євроінтеграційна політико-комплексна діяльність держави в різних сферах суспільного життя, що має на меті створення законодавчих, політичних, економічних, соціальних та міжнародних передумов для здійснення інтеграції України до Європейського Союзу шляхом приведення її у відповідність із стандартами ЄС.

*Кисельов М.М. – д-р філос. н.
(Київ, ІФ НАНУ)*

ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ТА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАТУС УКРАЇНИ ЗА УМОВ ПОСИЛЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Геополітична доля України – завжди бути на "цивілізаційному розломі". Нині вона теж знаходиться на перехресті багатьох геополітичних силових векторів: і не лише по лінії США-Росія, а й Європа-США, Європа "стара"-Європа "нова". В цьому положенні є надзвичайно реальною загроза потрапити в зону чужих геополітичних інтересів. Тиск з трьох боків геополітичного трикутника: США - ЄС - РФ, невизначеність власного соціополітичного курсу, неефективні реформ та відставання в соціополітичній, економічній та екологічній галузях і, в той же час, усвідомлення необхідності інтеграції до світового ринку на його ж умовах, є достатньо переконливими аргументами для таких побоювань. Крім цього, за наявних умов надзвичайно актуальною постає проблема збереження природної, історичної та культурної спадщини, котра є реальним